

door den Staat kan worden afgedwongen, wel daarin afspiegelen moet en alzoo het recht aan de glorie des Heilands dienstbaar maakt, naar de uitspraak der Heilige Schrift, dat de Wet de tuchtmeesteresse is, die tot den Christus leidt.

Aan het geheel moge ik dan dezen titel geven: *het goddelijk karakter van het recht*.

Het „bij de gratie Gods”, zinrijke formule, waarmee Neerlands Souverein ¹⁾ telkens plechtiglijk den grond van zijn gezag omschrijft, drukt het wezen uit van iedere zelfstandige; in tegenstelling van bedienende; macht, en is eene leuze van hoog gewicht ook voor de onderdanen, „gelijk zij strekt,” dus sprak de christen-staatsman Groen van Prinsterer, „ter inscherping van pligten en regten, van regten, wier handhaving onder de rei der pligten behoort” ²⁾.

Tot vleitaal leent zich deze formule uit haar zelve weinig, al meenen dit wellicht zij, in wier geest, als van een *droit divin* gesproken wordt, de schrikbeelden rijzen van een gezag, dat alle gebondenheid aan eene volksvertegenwoordiging, als niet te dragen teugel, zich afschudt; nergens paal of perk voor zijne willekeur ontmoet; dat het volk te

¹⁾ Tegenover hen, die de souvereiniteit van Oranje ook onder de thans bestaande grondwet verdedigen, is vaak aangevoerd geworden, dat de grondwet nergens van souvereiniteit spreekt, en bepaaldelijk in art. 11 dier wet alleen van *kroon* wordt gewaagd. Raadpleegt men echter de geschiedenis, dan blijkt, naar het mij voorkomt, zeer duidelijk dat, gelijk ook Mr. Groen van Prinsterer in zijn *Verscheidenheden over Staatsregt en Politiek* (1850) heeft aangetoond, de verandering van het woord souvereiniteit, hetwelk in de grondwet van 1814 voorkwam, in het woord kroon, gelijk in de grondwet van 1815, onder welke, herzien in 1840 en 1848, wij nog leven, — geschreven staat, geene andere bedoeling heeft gehad, dan uit te drukken, dat de Souverein een *gekroond*, en daardoor in luister *verhoogd*, Souverein was geworden. Het verblijdde mij daarom te zien, dat, nadat ik getracht had zulks uiteen te zetten in mijn akademisch proefschrift: *De Leer der Souvereiniteit* (bl. 477—491), de hoogleeraar Mr. J. baron d'Aulnis de Bourouill in zijne aankondiging van dat geschrift (*Themis*, 2de stuk, 1880. bl. 321) niet geschroomd heeft zich aldus uit te laten: »met het opdragen der Kroon aan Oranje werd, — Mr. Fabius bewijst het uitvoerig uit de geschiedbronnen van dien tijd — slechts bedoeld de souvereiniteit in praal en glans te verhoogen, door onzen Vorst te doen plaats nemen onder de gekroonde Hoofden van Europa.”

²⁾ *Ongeloof en Revolutie*, 2de uitg., bl. 50.